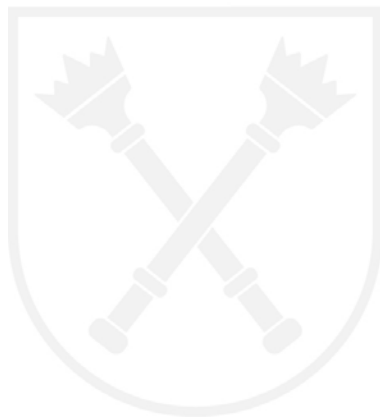

Włodzimierz Galewicz

**STATUS LUDZKIEGO ZARODKA
A ETYKA BADAŃ BIOMEDYCZNYCH**

Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego

**STATUS LUDZKIEGO ZARODKA
A ETYKA BADAŃ BIOMEDYCZNYCH**

Włodzimierz Galewicz

**STATUS LUDZKIEGO ZARODKA
A ETYKA BADAŃ BIOMEDYCZNYCH**

Publikacja finansowana przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego, projekt badawczy N N101 139340 pt. „Badania w naukach biomedycznych – spory o moralny status ich przedmiotów”

RECENZENT

dr hab. Kazimierz Szewczyk, prof. Uniwersytetu Medycznego w Łodzi

PROJEKT OKŁADKI

Agnieszka Winciorek

© Copyright by Włodzimierz Galewicz & Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego
Wydanie I, Kraków 2013
All rights reserved

Niniejszy utwór ani żaden jego fragment nie może być reprodukowany, przetwarzany i rozpowszechniany w jakikolwiek sposób za pomocą urządzeń elektronicznych, mechanicznych, kopiujących, nagrywających i innych oraz nie może być przechowywany w żadnym systemie informatycznym bez uprzedniej pisemnej zgody Wydawcy.

ISBN 978-83-233-3442-2

WYDAWNICTWO
UNIWERSYTETU
JAGIELLOŃSKIEGO

www.wuj.pl

Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego
Redakcja: ul. Michałowskiego 9/2, 31-126 Kraków
tel. 12-631-18-81, tel./fax 12-631-18-83
Dystrybucja: tel. 12-631-01-97, tel./fax 12-631-01-98
tel. kom. 506-006-674, e-mail: sprzedaz@wuj.pl
Konto: PEKAO SA, nr 80 1240 4722 1111 0000 4856 3325

Spis treści

Słowo wstępne.....	9
--------------------	---

CZĘŚĆ I. ELEMENTY STATUSU MORALNEGO

Rozdział I. Status moralny a własne dobro	15
1. Dobro i interes.....	15
2. Jakie istoty mają swoje dobro?.....	17
3. Jakie znaczenie ma dobro pewnej istoty?.....	22
4. Wartość relacjonalna i wartość neutralna.....	25
Rozdział II. Status moralny a wewnętrzna godność	32
1. Wartość agatologiczna i wartość dygnitatywna	32
2. Etyczne znaczenie godności w konsekwencjalizmie	36
3. Rola godności w etyce deontologicznej.....	43
Rozdział III. Status moralny a posiadanie praw.....	52
1. Prawa i akty woli	53
2. Prawa a interesy.....	58
3. Prawa a powinności	65
4. Pojęcie statusu moralnego.....	73

CZĘŚĆ II. KRYTERIA STATUSU MORALNEGO

Rozdział IV. Kryterium zdolności odczuwania	80
1. Kwalifikacja statusu moralnego opartego na zdolności odczuwania	81
2. Ranga statusu moralnego opartego na zdolności odczuwania	83
3. Możliwość statusu moralnego opartego na nieaktualnej zdolności odczuwania	86
Rozdział V. Kryterium psychologicznej osobowości.....	91
1. Pojęcia osoby	91
2. Elementy psychologicznej osobowości	95
3. Psychologiczna osobowość a status moralny	97

Rozdział VI. Kryterium biologicznego człowieczeństwa.....	105
1. Jak rozumieć kryterium człowieczeństwa?	105
2. Człowieczeństwo jako wystarczające i konieczne kryterium bezpośrednio....	108
3. Człowieczeństwo jako wystarczające, choć niekonieczne kryterium pośrednie	108
4. Człowieczeństwo jako kryterium niekonieczne, lecz współwystarczające.....	110
5. Kryteria statusu moralnego w zastosowaniu do wczesnych ludzkich zarodków	112

CZĘŚĆ III. ONTYCZNY STATUS LUDZKIEGO ZARODKA

Rozdział VII. Spór o istotę bytu ludzkiego.....	117
1. Istota człowieka a granice ludzkiego istnienia	118
2. Byt ludzki jako organizm	120
3. Byt ludzki jako podmiot funkcji osobowych.....	123
4. Byt ludzki jako umysł związany z ciałem	125
Rozdział VIII. Spór o tożsamość wczesnego ludzkiego zarodka	128
1. Teoria identyczności i jej krytyka	129
2. Argument z podziału bliźniaczego	135
3. Odmiany teorii nieidentyczności.....	141
Rozdział IX. Ludzki zarodek jako byt potencjalny	144
1. Warunki właściwej potencjalności.....	146
2. Zakres potencjalności.....	154
3. Stopnie potencjalności.....	168
4. Poglądy na status ontyczny ludzkiego zarodka	169

CZĘŚĆ IV. MORALNY STATUS LUDZKIEGO ZARODKA

Rozdział X. Ludzki zarodek i jego dobro	174
1. Czy ludzkie zarodki mają swoje dobro?	174
2. Jaką wartość ma dobro ludzkiego zarodka?.....	183
Rozdział XI. Ludzki zarodek i jego godność.....	190
1. Wartość dygnitatywna ludzkiego zarodka	190
2. Praktyczne znaczenie wartości ludzkiego zarodka	195
Rozdział XII. Ludzki zarodek i jego prawa	201
1. Czy ludzki embrion może mieć prawa?	201
2. Jaką treść mogą mieć prawa ludzkiego embrionu?	207
3. Jaką moc mogą mieć prawa ludzkiego embrionu?	210

Rozdział XIII. Embriologiczny personalizm i jego krytycy.....	216
1. Stanowiska w sprawie moralnego statusu ludzkiego zarodka.....	216
2. Etyczne argumenty przeciwko embriologicznemu personalizmowi.....	220

CZĘŚĆ V. BADANIA Z UŻYCIEM LUDZKICH ZARODKÓW I KOMÓREK MACIERZYSTYCH

Rozdział XIV. Komórki macierzyste z tkanek martwych płodów	231
1. Argument braku ważnej zgody	232
2. Argument współuczestnictwa w złu.....	234
Rozdział XV. Komórki macierzyste z zarodków in vitro niewykorzystanych w celu prokreacyjnym.....	241
1. Tworzenie i niszczenie zapasowych zarodków in vitro.....	242
2. Używanie niewykorzystanych zarodków in vitro do badań biomedycznych...	246
Rozdział XVI. Wytwarzanie zarodków in vitro do badań biomedycznych	257
1. Argumenty przeciwko tworzeniu „badawczych” zarodków in vitro.....	258
2. Argumenty za wytwarzaniem „badawczych” zarodków in vitro	261
Rozdział XVII. Klonowanie ludzkich zarodków do badań biomedycznych	265
1. Klonowanie terapeutyczne – nadzieje i obawy	265
2. Sklonowane ludzkie embriony jako zarodki o równorzędnym statusie moralnym.....	267
3. Sklonowane ludzkie embriony jako twory o niższym statusie moralnym	269
Rozdział XVIII. Klonowanie hybryd cytoplazmatycznych.....	273
1. Chimery, hybrydy i cybrydy	273
2. Spór o badania z użyciem cybryd	277
Rozdział XIX. W poszukiwaniu alternatywnych źródeł pluripotencjalnych komórek macierzystych.....	280
1. Pozyskiwanie komórek macierzystych z zarodków, które są już martwe	281
2. Pozyskiwanie komórek macierzystych z żywych zarodków przez nieszkodliwą biopsję	283
3. Pozyskiwanie komórek macierzystych z embrionalnych artefaktów	286
Rozdział XX. Indukowane pluripotencjalne komórki macierzyste	290
1. Badania z użyciem komórek iPS a niszczenie ludzkiego życia	291
2. Badania z użyciem komórek iPS a współuczestnictwo w złu.....	293
Bibliografia	297
Indeks nazwisk.....	311

Słowo wstępne

Zagadnienia poruszane w tej książce mieszczą się na kilku płaszczyznach. Jedną ich grupą należy do tej szczegółowej, lecz bardzo już rozrośniętej i wciąż rozwijającej się części etyki praktycznej, jaką jest etyka badań biomedycznych, lub jeszcze dokładniej – badań z użyciem ludzkich zarodków i komórek macierzystych. Czy wolno przeznaczać do eksperymentów medycznych ludzkie zarodki *in vitro* niewykorzystane w procesie wspomaganej prokreacji? Czy dopuszczalne jest tworzenie ludzkich embrionów specjalnie w celach badawczych? Czy nie ma nic nieetycznego w pozyskiwaniu komórek macierzystych z tkanek martwych płodów, pochodzących z aborcji? Te i tym podobne kwestie przyciągały w ostatnich kilkunastu latach nie tylko uwagę profesjonalnej etyki, ale i szerszej opinii publicznej. Uwyrażnienie sensu tego typu pytań, a także uporządkowanie różnych odpowiedzi, jakie się na nie daje lub jakich można by na nie udzielić, jest celem analiz, które przeprowadzam w ostatniej części tej książki.

Twierdzi się często, że przy odpowiedzi na praktyczne pytania, jak postępować wobec istot pewnego rodzaju, wiele lub nawet „wszystko” zależy od tego, jaki moralny status przypisze się tym istotom. Tak na przykład o tym, czy ludzkich zarodków wolno używać do badań medycznych, rozstrzygałoby głównie lub wyłącznie to, czy przysługują im status moralnej osoby. Jak jeszcze będziemy mogli się przekonać, w tej mowie o całkowitej zależności tkwi pewna przesada. Zdarza się również, że opierając praktyczne normy, dyktujące należyty sposób traktowania pewnego rodzaju istot, na tezach dotyczących statusu tych bytów, obracamy się w błędnym kole, gdyż uzasadniane normy są już wpisane w koncepcję owego statusu. Tego typu zastrzeżenia skłaniają nawet niektórych autorów do zupełnego odrzucenia pojęcia statusu jako jednego z tematów etyki. I ta radykalna reakcja wydaje się wszakże przesadna. Pytania co do statusu moralnego jakiegoś rodzaju istot można z pożytkiem wyodrębnić jako pewną podstawową warstwę w złożonej i wielopoziomowej mnogości normatywnych pytań dotyczących tych istot. W szczególności da się je również wyróżnić w obrębie zagadnień dotyczących etycznych kwalifikacji ludzkich zarodków. Tę fundamentalną grupę normatywnych pytań, odnoszących się do dobra zarodka, jego wewnętrznej wartości czy też przysługujących mu praw moralnych, omawiam w przedostatniej, czwartej części.

Teoria moralnego statusu ludzkiego zarodka odwołuje się wyraźnie do dwóch innych dziedzin. Najpierw więc wypada ją poprzedzić metaetyczną eksplikacją tego, czym w ogóle jest status moralny. Pojęcia tego używa się czasami w taki sposób, jak gdyby było całkiem zrozumiałe. W istocie wymaga ono szeregu objaśnień. Trzeba zatem ustalić, czym jest ten zespół etycznych własności, który nazywa się statusem moralnym, jakiego typu cechy wchodzi w jego skład, co należy rozumieć przez „kryteria”, na podstawie których pewnego rodzaju istotom przyznaje się taki lub inny status moralny itp. Tej ogólnej teorii statusu moralnego są poświęcone dwie początkowe części; w pierwszej omawiam *elementy* statusu moralnego, czyli to, co przyznajemy jakiejś istocie, orzekając o niej określony status moralny, w drugiej zaś biorę pod uwagę *kryteria* statusu moralnego, czyli to, na jakiej podstawie przyznajemy jej te elementy.

Pytania dotyczące moralnego statusu zarodków odsyłają nas jednak do jeszcze innych, merytorycznie wcześniejszych zagadnień. Oprócz statusu moralnego pewnego rodzaju istot można również badać ich status ontyczny. Nad ontycznym statusem ludzkiego zarodka zastanawiamy się, pytając, czym – lub kim – jest ten najwcześniejszy byt ludzki: czy można go już uznać za indywidualny ludzki organizm lub – idąc jeszcze dalej – utożsamić go z podmiotem wyższych funkcji psychicznych, który się z niego w przyszłości rozwinie; jeżeli zaś przyjąć jego tożsamość z tym przyszłym osobowym podmiotem, to czy jest sens nazywać go również „potencjalną (psychologiczną) osobą”, a może nawet po prostu „osobą”, i to nie w normatywno-etycznym, lecz w opisowo-ontologicznym znaczeniu tego terminu, itp. Sposób, w jaki odpowiemy na takie pytania, nie determinuje wprawdzie jednoznacznie poglądu na moralny status ludzkiego zarodka – o wartość lub o prawa potencjalnych osób można się bowiem w dalszym ciągu spierać – ale na pewno zakreśla granice, w których ten drugi pogląd powinien się zmieścić. Sprawę ontycznego statusu ludzkiego zarodka i prezentacją stanowisk możliwych w tej kwestii zajmuję się w trzeciej części.

Warto wreszcie dodać, że wiele rozważań przeprowadzanych w tej książce przebiega nie tyle „na” wymienionych płaszczyznach, ile raczej „w poprzek” zarysowanej systematyzacji. Ich celem jest mianowicie uchwycenie związków, jakie zachodzą pomiędzy problemami i stanowiskami należącymi do wyróżnionych poziomów refleksji. Chodzi więc o ustalenie, w jakiej mierze zdania o moralnym statusie zarodków są z jednej strony wspierane przez tezy dotyczące ich statusu ontycznego lub przez ogólne teorie etyczne, z drugiej zaś strony same wspierają określone normy etyczne na temat właściwego sposobu traktowania posiadających ten status zarodków, zwłaszcza w badaniach biomedycznych.

Całość książki dzieli się na rozdziały, a rozdziały na sekcje. Odnosząc się do wcześniejszych lub późniejszych miejsc w tej całości, używam odsyłaczy złożonych z dwóch liczb (np. VI, 3), gdzie liczba rzymska oznacza numer rozdziału, arabska zaś numer sekcji w tym rozdziale.

Cytowane prace oznaczam za pomocą bibliograficznych skrótów rozwiniętych w końcowym zestawie literatury. Wszystkie tłumaczenia zamieszczone w tej książce pochodzą ode mnie, chyba że w przypisie albo w bibliografii podane jest nazwisko innego tłumacza.

Przygotowanie i wydanie tej pracy w znacznym stopniu ułatwił mi grant przyznany przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego na projekt badawczy N N101 139340 pt.: „Badania w naukach biomedycznych – spory o moralny status ich przedmiotów”.

Bibliografia

- Agar 2007 – Nicholas Agar (2007). *Embryonic Potential and Stem Cells*. „Bioethics” 21 (4): 198–207.
- Anderson 1993 – Elizabeth Anderson (1993). *Value in Ethics and Economics*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Annas 1989 – George J. Annas (1989). *A French Homunculus in a Tennessee Court*. „Hastings Center Report” 19 (20): 20–22.
- Annas *et al.* 1996 – George J. Annas, Arthur Caplan, Sherman E. Elias (1996). *The Politics of Human-Embryo Research – Avoiding Ethical Gridlock*. „New England Journal of Medicine” 334: 1329–1332.
- Baker 1995 – Lynne Rudder Baker (1995). *Need a Christian Be a Mind/Body Dualist?* „Faith and Philosophy” 12 (4): 489–504.
- Baker 1999 – Lynne Rudder Baker (1999). *What Am I?* „Philosophy and Phenomenological Research” 59 (1): 151–159.
- Beauchamp 1999 – Tom L. Beauchamp (1999). *The Failure of Theories of Personhood*. „Kennedy Institute of Ethics Journal” 9 (4): 309–324.
- Benn 1983 – Stanley I. Benn (1983). *Abortion, Infanticide, and Respect for Persons*. W: Joel Feinberg (ed.). *The Problem of Abortion* (s. 135–144). 2nd ed. Belmont, CA: Wadsworth Publishing Company.
- Bentham 1958 – Jeremy Bentham (1958). *Wprowadzenie do zasad moralności i prawodawstwa*. Tłum. Bogdan Nawroczyński. Warszawa: PWN.
- Bernstein 2004 – Mark Bernstein (2004). *Neo-Speciesism*. „Journal of Social Philosophy” 35 (3): 380–390.
- Bradley 2006 – Ben Bradley (2006). *Two Concepts of Intrinsic Value*. „Ethical Theory and Moral Practice” 9 (2): 111–130.
- Brock 2006 – Dan W. Brock (2006). *Is a Consensus Possible on Stem Cell Research? Moral and Political Obstacles*. „Journal of Medical Ethics” 32 (1): 36–42.
- Brock 2010 – Dan W. Brock (2010). *Creating Embryos for Use in Stem Cell Research*. „Journal of Law, Medicine and Ethics” 38 (2): 229–237.
- Brody 2001 – Baruch A. Brody (2001). *Defending Animal Research: An International Perspective*. W: Ellen F. Paul, Paul Jeffrey (eds.). *Why Animal Experimentation Matters: The Use of Animals in Medical Research* (s. 131–147). New Brunswick, NJ: Transaction Publishers.
- Brown 2007 – Mark T. Brown (2007). *The Potential of the Human Embryo*. „Journal of Medicine and Philosophy” (Routledge) 32 (6): 585–618.

- Brown 2009 – Mark T. Brown (2009). *Moral Complicity in Induced Pluripotent Stem Cell Research*. „Kennedy Institute of Ethics Journal” 19 (1): 1–22.
- Brown 2011 – Mark T. Brown (2011). *No Ethical Bypass of Moral Status in Stem Cell Research*. „Bioethics” July 4th: 1–8.
- Brugger 2009 – E. Christian Brugger (2009). *Other Selves: Moral and Legal Proposals Regarding the Personhood of Cryopreserved Human Embryos*. „Theoretical Medicine and Bioethics” 30 (2).
- Buckle 1988 – Stephen Buckle (1988). *Arguing from Potential*. „Bioethics” 2 (3): 226–253.
- Burgess 2010 – John A. Burgess (2010). *Potential and Foetal Value*. „Journal of Applied Philosophy” 27 (2): 140–153.
- Burtchaell 1988 – James Tunstead Burtchaell (1988). *University Policy on Experimental Use of Aborted Fetal Tissue: Case Study*. „IRB: A Review of Human Subjects Research” 10 (4): 7–11.
- Burtchaell 1989 – James Tunstead Burtchaell (1989). *The Use of Aborted Fetal Tissue in Research: A Rebuttal*. „IRB: A Review of Human Subjects Research” 11 (2): 9–12.
- Byrnes 2008 – W. Malcolm Byrnes (2008). *Direct Reprogramming and Ethics in Stem Cell Research*. „National Catholic Bioethics Quarterly” 8: 277–290.
- Callahan 2001 – Daniel Callahan (2001). *Human Embryo Research: Respecting What We Destroy?* „Hastings Center Report” 31 (4).
- Camosy 2008 – Charles C. Camosy (2008). *Common Ground on Surgical Abortion? – Engaging Peter Singer on the Moral Status of Potential Persons*. „Journal of Medicine and Philosophy” 33 (6): 577–593.
- Cefalo, Engelhardt 1989 – Robert C. Cefalo, H. Tristram Engelhardt Jr. (1989). *The Use of Fetal and Anencephalic Tissue for Transplantation*. „Journal of Medicine and Philosophy” 14 (1): 25–43.
- Childress 1991 – James F. Childress (1991). *Ethics, Public Policy, and Human Fetal Tissue Transplantation Research*. „Kennedy Institute of Ethics Journal” 1 (2): 93–121.
- Churchill, Pinkus 1990 – Larry R. Churchill, Rosa Lynn B. Pinkus (1990). *The Use of Anencephalic Organs: Historical and Ethical Dimensions*. „Milbank Quarterly” 68 (2): 147–169.
- Covey 1991 – Edward Covey (1991). *Physical Possibility and Potentiality in Ethics*. „American Philosophical Quarterly” 28 (3).
- Curzer 2004 – Howard Curzer (2004). *The Ethics of Embryonic Stem Cell Research*. „Journal of Medicine and Philosophy” 29 (5): 533–562.
- Damschen et al. 2006 – Gregor Damschen, Alfonso Gómez-Lobo, Dieter Schonecker (2006). *Sixteen Days? A Reply to B. Smith and B. Brogaard on the Beginning of Human Individuals*. „Journal of Medicine and Philosophy” 31: 165–175.
- Deckers 2005 – Jan Deckers (2005). *Why Current UK Legislation on Embryo Research is Immoral. How the Argument from Lack of Qualities and the Argument from Potentiality Have Been Applied and Why They Should Be Rejected*. „Bioethics” 19 (3): 251–271.
- DeGrazia 2005 – David DeGrazia (2005). *Human Identity and Bioethics*. New York, NY: Cambridge University Press.
- DeGrazia 2006 – David DeGrazia (2006). *Moral Status, Human Identity, and Early Embryos: A Critique of the President’s Approach*. „Journal of Law, Medicine and Ethics” 34 (1): 49–57.
- DeGrazia 2007 – David DeGrazia (2007). *Human-Animal Chimeras: Human Dignity, Moral Status, and Species Prejudice*. „Metaphilosophy” 38 (2/3): 309–329.

- DeGrazia 2008 – David DeGrazia (2008). *Moral Status as a Matter of Degree?* „Southern Journal of Philosophy” 46 (2): 181–198.
- Devolder 2005 – Katrien Devolder (2005). *Creating and Sacrificing Embryos for Stem Cells*. „Journal of Medical Ethics” 31: 366–370.
- Devolder 2010a – Katrien Devolder (2010). *Cloning*. W: Edward N. Zalta (ed.). *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Fall 2010 ed.).
- Devolder 2010b – Katrien Devolder (2010). *Complicity in Stem Cell Research: The Case of Induced Pluripotent Stem Cells*. „Human Reproduction” 25 (9): 2175–2180.
- Devolder, Harris 2007 – Katrien Devolder, John Harris (2007). *The Ambiguity of the Embryo: Ethical Inconsistency in the Human Embryonic Stem Cell Debate*. „Metaphilosophy” 38 (2–3): 153–169.
- Dworkin 1984 – Ronald Dworkin (1984). *Rights as Trumps*. W: Jeremy Waldron (ed.). *Theories of Rights* (s. 153–167). Oxford: Oxford University Press.
- Dworkin 1993 – Ronald Dworkin (1993). *Life's Dominion: An Argument about Abortion, Euthanasia, and Individual Freedom*. New York: Knopf Doubleday Publishing Group.
- Elliott 2007 – Kevin Elliott (2007). *An Ironic Reductio for a 'Pro-life' Argument*. „Bioethics” 21 (2): 98–110.
- Feinberg 1986 – Joel Feinberg (1986). *Abortion*. W: Tom Regan (ed.). *Matters of Life and Death. New Introductory Essays in Moral Philosophy* (s. 256–293). 2nd ed. New York: Random House.
- Foot 1985 – Philippa Foot (1985). *Utilitarianism and the Virtues*. „Mind” 94 (374): 196–209.
- Frankfurt 1971/1997 – Harry G. Frankfurt (1971). *Freedom of the Will and the Concept of a Person*. „Journal of Philosophy” 68 (1): 5–20. Polski przekład: *Wolność woli a pojęcie osoby*. Tłum. Justyna Nowotniak. W: Jacek Hołówka (red.). *Filozofia moralności. Postanowienie i odpowiedzialność moralna* (s. 21–39). Warszawa: Wydawnictwo Spacja, Fundacja Aletheia.
- Galewicz 2005 – Włodzimierz Galewicz (2005). *O dobrej śmierci*. W: Barbara Chyrowicz (red.). *Eutanazja: prawo do życia, prawo do wolności* (s. 101–114). Lublin: Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego.
- Galewicz 2010 – Włodzimierz Galewicz (red. nauk.) (2010). *Antologia bioetyki, t. 2: Początki ludzkiego życia*. Kraków: TAIWPN Universitas.
- Galewicz 2011 – Włodzimierz Galewicz (2011). *Etyczne aspekty badań z udziałem ludzi*. W: Włodzimierz Galewicz (red. nauk.). *Antologia bioetyki, t. 3: Badania z udziałem ludzi* (s. 9–47). Kraków: TAIWPN Universitas.
- Geach 1956 – Peter T. Geach (1956). *Good and Evil*. „Analysis” 17 (2): 33–42. Przedruk w: Philippa Foot (ed.) (1967). *Theories of Ethics* (s. 64–73). London: Oxford University Press.
- Gentzler 2004 – Jyl Gentzler (2004). *The Attractions and Delights of Goodness*. „The Philosophical Quarterly” 54 (216).
- George, Gómez-Lobo 2005 – Robert P. George, Alfonso Gómez-Lobo (2005). *The Moral Status of the Human Embryo*. „Perspectives in Biology and Medicine” 48 (2): 201–210.
- Gillam 1997 – Lynn Gillam (1997). *Arguing by Analogy in the Fetal Tissue Debate*. „Bioethics” 11 (5): 397–412.
- Gillespie 1977/1983 – Norman C. Gillespie (1977). *Abortion and Human Rights*. „Ethics” 87 (3): 237–243. Przedruk w: Joel Feinberg (ed.) (1974). *The Problem of Abortion*. Belmont, CA: Wadsworth Publishing Company.

- Glover 1977 – Jonathan Glover (1977). *Causing Death and Saving Lives*. Harmondsworth, NY: Penguin.
- Gómez-Lobo 2004 – Alfonso Gómez-Lobo (2004). *Does Respect for Embryos Entail Respect for Gametes?* „Theoretical Medicine and Bioethics” 25 (3): 199–208.
- Gómez-Lobo 2005 – Alfonso Gómez-Lobo (2005). *On Potentiality and Respect for Embryos: A Reply to Mary Mahowald*. „Theoretical Medicine and Bioethics” 26 (2).
- Gómez-Lobo 2007a – Alfonso Gómez-Lobo (2007). *Individuality and Human Beginnings: A Reply to David DeGrazia*. „Journal of Law, Medicine and Ethics” 35 (3): 457–462.
- Gómez-Lobo 2007b – Alfonso Gómez-Lobo (2007). *Inviolability at Any Age*. „Kennedy Institute of Ethics Journal” 17 (4): 311–320.
- Green 2001 – Ronald M. Green (2001). *The Human Embryo Research Debates: Bioethics in the Vortex of Controversy*. New York: Oxford University Press.
- Green 2002 – Ronald M. Green (2002). *Determining Moral Status*. „American Journal of Bioethics” 2 (1): 20–30.
- Green 2005 – Ronald M. Green (2005). *Toward a Full Theory of Moral Status*. „American Journal of Bioethics” 5 (6): 44–46.
- Green, Wikler 1980 – Michael B. Green, Daniel Wikler (1980). *Brain Death and Personal Identity*. „Philosophy and Public Affairs” 9 (2): 105–133.
- Gruen 2007 – Lori Gruen (2007). *Oocytes for Sale?* „Metaphilosophy” 38 (2–3): 285–308.
- Hansen 2002 – John-Erik S. Hansen (2002). *Embryonic Stem Cell Production through Therapeutic Cloning Has Fewer Ethical Problems Than Stem Cell Harvest from Surplus IVF Embryos*. „Journal of Medical Ethics” 28 (2): 86–88.
- Hare 1952 – Richard M. Hare (1952). *The Language of Morals*. Oxford: Clarendon Press.
- Hare 1975 – Richard M. Hare (1975). *Abortion and the Golden Rule*. „Philosophy and Public Affairs” 4 (3): 201–222.
- Hare 1988a – Richard M. Hare (1988). *When Does Potentiality Count? A Comment on Lockwood*. „Bioethics” 2.
- Hare 1988b – Richard M. Hare (1988). *Possible People*. „Bioethics” 2.
- Harman 2007 – Elizabeth Harman (2007). *How Is the Ethics of Stem Cell Research Different from the Ethics of Abortion?* „Metaphilosophy” 38 (2–3): 207–225.
- Harris 1985 – John Harris (1985). *The Value of Life*. London: Routledge.
- Harris 1998 – John Harris (1998). *Clones, Genes, and Immortality*. Oxford: Oxford University Press. Wydanie oryg.: *Wonderwoman and Superman: The Ethics of Human Biotechnology*. Oxford: Oxford University Press, 1992.
- Harris 2002 – John Harris (2002). *The Ethical Use of Human Embryonic Stem Cells in Research and Therapy*. W: Justine Burley, John Harris (eds.). *A Companion to Genethics: Philosophy and the Genetic Revolution*. Oxford: Blackwell.
- Harris 2003 – John Harris (2003). *Stem Cells, Sex, and Procreation*. „Cambridge Quarterly of Healthcare Ethics” 12: 353–371.
- Hart 1955 – Herbert Lionel Adolphus Hart (1955). *Are There Any Natural Rights?* „Philosophical Review” 64 (2): 175–191.
- Hart 1979 – Herbert Lionel Adolphus Hart (1979). *Between Utility and Rights*. „Columbia Law Review” 79 (5): 828–846.
- Hart 1982 – Herbert Lionel Adolphus Hart (1982). *Essays on Bentham*. Oxford: Clarendon Press.

- HFEA 2007a – The Human Fertilisation and Embryology Authority (April 2007). *Hybrids and Chimeras. A Consultation on the Ethical and Social Implications of Creating Human/Animal Embryos in Research*.
- HFEA 2007b – The Human Fertilisation and Embryology Authority (October 2007). *Hybrids and Chimeras. A Report on the Findings of the Consultation*.
- Hobbes 1956 – Tomasz Hobbes (1956). *Elementy filozofii*. Tłum. Czesław Znamierowski. Warszawa: PWN.
- Holm 2003 – Søren Holm (2003). *The Ethical Case against Stem Cell Research*. „*Cambridge Quarterly of Healthcare Ethics*” 12: 372–383.
- Hurlbut 2005 – William B. Hurlbut (2005). *Patenting Humans: Clones, Chimeras, and Biological Artifacts*. „*Science and Engineering Ethics*” 11: 21–29.
- Hursthouse 1987 – Rosalind Hursthouse (1987). *Beginning Lives*. Oxford: Basil Blackwell.
- Hyun 2008 – Insoo Hyun (2008). *Stem Cells from Skin Cells: The Ethical Questions*. „*Hastings Center Report*” 38: 20–22.
- Hyun 2010 – Insoo Hyun (2010). *The Bioethics of Stem Cell Research and Therapy*. „*Journal of Clinical Investigation*” 120 (1): 71–75.
- Hyun, Jung 2006 – Insoo Hyun, Kyu Won Jung (2006). *Human Research Cloning, Embryos, and Embryo-Like Artifacts*. „*Hastings Center Report*” 36 (5): 34–41.
- Hyun et al. 2007 – Insoo Hyun, Konrad Hochedlinger, Rudolf Jaenisch, Shinya Yamanaka (2007). *New Advances in iPS Cell Research Do Not Obviate the Need for Human Embryonic Stem Cells*. „*Cell Stem Cell*” 1: 367–368.
- Jacquette 2000 – Dale Jacquette (2000). *Two Kinds of Potentiality: A Critique of McGinn on the Ethics of Abortion*. „*Journal of Applied Philosophy*” 18 (1): 79–86.
- Kamm 1995 – Frances M. Kamm (1995). *Abortion and the Value of Life: A Discussion of “Life’s Dominion”*. „*Columbia Law Review*” 95 (1): 160–221.
- Kant 1984 – Immanuel Kant (1984). *Uzasadnienie metafizyki moralności*. Tłum. Mściśław Wartenberg. Warszawa: PWN.
- Karpowicz et al. 2005 – Phillip Karpowicz, Cynthia B. Cohen, Derek van der Kooy (2005). *Developing Human-Nonhuman Chimeras in Human Stem Cell Research: Ethical Issues and Boundaries*. „*Kennedy Institute of Ethics Journal*” 15 (2): 107–134.
- Kass 1979/2010 – Leon R. Kass (1979). *Making Babies: Revisited*. „*Public Interest*” 54: 32–60. Przedruk w: Gregory E. Pence (ed.) (1998). *Classic Works in Medical Ethics: Core Philosophical Readings* (s. 93–117). Boston: McGraw-Hill. Polski przekład: O „Tworzeniu dzieci” raz jeszcze. Tłum. Izabela Zwiech. W: Włodzimierz Galewicz (red. nauk.) (2010). *Antologia bioetyki, t. 2: Początki ludzkiego życia* (s. 241–273). Kraków: TAiWPN Universitas.
- Kass 1998 – Leon R. Kass (1998). *The Wisdom of Repugnance: Why We Should Ban the Cloning of Humans*. „*Valparaiso University Law Review*” 32 (2): 679–705.
- Knapp 2009 – Christopher Knapp (2009). *Species Inegalitarianism as a Matter of Principle*. „*Journal of Applied Philosophy*” 26 (2): 174–189.
- Koch-Hershenov 2006 – Rose Koch-Hershenov (2006). *Totipotency, Twinning, and Ensoulment at Fertilization*. „*Journal of Medicine and Philosophy*” 31 (2): 139–164.
- Kramer 1998 – Matthew H. Kramer (1998). *Rights without Trimmings*. W: Matthew H. Kramer, Nigel E. Simmonds, Hillel Steiner (eds.). *A Debate over Rights*. Oxford: Oxford University Press.

- Landry, Zucker 2004 – Donald W. Landry, Howard A. Zucker (2004). *Embryonic Death and the Creation of Human Embryonic Stem Cells*. „Journal of Clinical Investigation” 114 (9): 1184–1186.
- Lee 2004 – Patrick Lee (2004). *The Pro-Life Argument from Substantial Identity: A Defence*. „Bioethics” 18 (3): 249–263.
- Lee, George 2006 – Patrick Lee, Robert P. George (2006). *Human Embryo Liberation: A Reply to Peter Singer*. „National Review Online” (25 January).
- Lee, George 2008 – Patrick Lee, Robert P. George (2008). *The Nature and Basis of Human Dignity*. „Ratio Juris” 21 (2): 173–193.
- Li 2002 – Hon-Lam Li (2002). *Animal Research, Non-Vegetarianism, and the Moral Status of Animals – Understanding the Impasse of the Animal Rights Problem*. „Journal of Medicine and Philosophy” 27 (5): 589–615.
- Liao 2005 – S. Matthew Liao (2005). *Rescuing Human Embryonic Stem Cell Research: The Blastocyst Transfer Method*. „American Journal of Bioethics” 5 (6): 8–16.
- Liao 2006 – S. Matthew Liao (2006). *The Embryo Rescue Case*. „Theoretical Medicine and Bioethics” 27 (2).
- Liao 2010 – S. Matthew Liao (2010). *Twinning, Inorganic Replacement, and the Organism View*. „Ratio” 23 (1): 59–72.
- Lizza 2005 – John P. Lizza (2005). *Potentiality, Irreversibility, and Death*. „Journal of Medicine and Philosophy” 30: 45–64.
- Lizza 2007 – John P. Lizza (2007). *Potentiality and Human Embryos*. „Bioethics” 21 (7): 379–385.
- Locke 1955 – John Locke (1955). *Rozważania dotyczące rozumu ludzkiego*. Tłum. Bolesław J. Gawecki. Warszawa: PWN.
- Lockwood 1989 – Michael Lockwood (1989). *When Does a Life Begin?* W: Tom L. Beauchamp, LeRoy Walters (eds.). *Contemporary Issues in Bioethics* (s. 136–141). 3rd ed. Belmont, CA: Wadsworth Publishing.
- Lockwood 2005/2010 – Michael Lockwood (2005). *The Moral Status of the Human Embryo: Implications for IVF*. „Reproductive BioMedicine Online”, Supplement 1, Vol. 10: 17–20. Polski przekład: *Status moralny ludzkiego zarodka: implikacje dla zapłodnienia in vitro*. Tłum. Michał Strąkow. W: Włodzimierz Galewicz (red. nauk.) (2010). *Antologia bioetyki*, t. 2: *Początki ludzkiego życia* (s. 301–309). Kraków: TAIWPN Universitas.
- Machinek 2007 – Marian Machinek (2007). *Spór o status ludzkiego embrionu*. Olsztyn: Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie.
- Macklin 1995 – Ruth Macklin (1995). *Abortion: Contemporary Ethical Perspectives*. W: Warren T. Reich (ed.). *Encyclopedia of Bioethics* (s. 6–16). 2nd ed. New York: Macmillan.
- Macklin 2000 – Ruth Macklin (2000). *Ethics, Politics, and Human Embryo Stem Cell Research*. „Women’s Health Issues” 10 (3): 111–115.
- Mahowald 2004 – Mary B. Mahowald (2004). *Respect for Embryos and the Potentiality Argument*. „Theoretical Medicine and Bioethics” 25 (3).
- Mahowald 2005 – Mary B. Mahowald (2005). *Another View of Potentiality and Human Embryos*. „Theoretical Medicine and Bioethics” 26 (2).
- Manninen 2007 – Bertha Alvarez Manninen (2007). *Respecting Human Embryos Within Stem Cell Research: Seeking Harmony*. „Metaphilosophy” 38 (2–3): 226–244.
- Marquis 1989/2010 – Don Marquis (1989). *Why Abortion Is Immoral*. „Journal of Philosophy” 86 (4): 183–202. Przedruk w: Gregory E. Pence (ed.) (1998). *Classic Works in Medical*

- Ethics: Core Philosophical Readings* (s. 183–200). Boston: McGraw-Hill. Przekład polski: *Dlaczego aborcja jest niemoralna*. Tłum. Włodzimierz Galewicz. W: Włodzimierz Galewicz (red. nauk.) (2010). *Antologia bioetyki*, t. 2: *Początki ludzkiego życia* (s. 215–237). Kraków: TAIWPN Universitas.
- McCloskey 1965 – Henry John McCloskey (1965). *Rights*. „*Philosophical Quarterly*” 15 (59): 115–127.
- McCloskey 1975 – Henry John McCloskey (1975). *The Right to Life*. „*Mind*” 84 (335): 403–425.
- McGinn 1992 – Colin McGinn (1992). *Moral Literacy, or How to Do the Right Thing*. London: Gerald Duckworth & Co. Ltd.
- McHugh 2004 – Paul R. McHugh (2004). *Zygote and ‘Clonote’ – The Ethical Use of Embryonic Stem Cells*. „*New England Journal of Medicine*” 351 (3): 209–211.
- McMahan 1988 – Jeff McMahan (1988). *Death and the Value of Life*. „*Ethics*” 99 (1): 32–61.
- McMahan 2002 – Jeff McMahan (2002). *The Ethics of Killing: Problems at the Margins of Life*. New York: Oxford University Press.
- McMahan 2005 – Jeff McMahan (2005). *Our Fellow Creatures*. „*Journal of Ethics*” 9 (3/4): 353–380.
- McMahan 2007 – Jeff McMahan (2007). *Killing Embryos for Stem Cell Research*. „*Metaphilosophy*” 38 (2/3): 170–189.
- McMahan 2008 – Jeff McMahan (2008). *Challenges to Human Equality*. „*Journal of Ethics*” 12 (1): 81–104.
- Melton *et al.* 2004 – Douglas A. Melton, George Q. Daley, Charles G. Jennings (2004). *Altered Nuclear Transfer in Stem-Cell Research – A Flawed Proposal*. „*The New England Journal of Medicine*” 351: 2791–2792.
- Moore 1903/1919 – George Edward Moore (1903). *Principia ethica*. Przekład polski: *Zasady etyki*. Tłum. Czesław Znamierowski. Warszawa: Wyd. M. Arcta, 1919.
- Morowitz, Trefil 1995 – Harold J. Morowitz, James S. Trefil (1995). *Jak powstaje człowiek – nauka i spór o aborcję*. Tłum. Barbara Szacka. Warszawa: PIW.
- Munthe 2001 – Christian M. Munthe (2001). *Divisibility and the Moral Status of Embryos*. „*Bioethics*” 15: 382–397.
- Murphy 1985 – Timothy F. Murphy (1985). *The Moral Significance of Spontaneous Abortion*. „*Journal of Medical Ethics*” 11 (2): 79–83.
- Nagel 1970 – Thomas Nagel (1970). *Death*. „*Noûs*” 4 (1): 73–80.
- Nagel 1986 – Thomas Nagel (1986). *The View from Nowhere*. New York: Oxford University Press. Przekład polski: *Widok znikąd*. Tłum. Cezary Ciesliński. Warszawa: Fundacja Aletheia, 1997.
- Nagel 1995 – Thomas Nagel (1995). *Personal Rights and Public Space*. „*Philosophy and Public Affairs*” 24 (2): 83–107.
- NBAC 1999 – National Bioethics Advisory Commission (NBAC) (September 1999). *Ethical Issues in Human Stem Cell Research*, Vol. 1: *Report and Recommendations of the NBAC*.
- Nelson, Meyer 2005 – Lawrence J. Nelson, Michael J. Meyer (2005). *Confronting Deep Moral Disagreement: The President’s Council on Bioethics, Moral Status, and Human Embryos*. „*American Journal of Bioethics*” 5 (6): 33–42.
- Nolan 1988 – Kathleen Nolan (1988). *Genug ist Genug: A Fetus Is Not a Kidney*. „*The Hastings Center Report*” 18 (6): 13–19.
- Noonan 1970/2010 – John T. Noonan Jr. (1970). *An Almost Absolute Value in History*. W: John T. Noonan Jr. (ed.). *The Morality of Abortion: Legal and Historical Perspectives* (s. 51–59).

- Cambridge, MA: Harvard University Press. Przekład polski: *Niemal absolutna wartość w historii*. Tłum. Michał Strąkow. W: Włodzimierz Galewicz (red. nauk.) (2010). *Antologia bioetyki*, t. 2: *Początki ludzkiego życia* (s. 135–143). Kraków: TAIWPN Universitas.
- Nozick 1999 – Robert Nozick (1999). *Anarchia, państwo i utopia*. Tłum. Paweł Maciejko, Michał Szczubiałka. Warszawa: Fundacja Aletheia.
- Nuffield Council on Bioethics 2000 – Nuffield Council on Bioethics. *Stem Cell Therapy: The Ethical Issues*. London: Nuffield Council on Bioethics. Dokument dostępny na stronie: <http://www.nuffieldbioethics.org/sites/default/files/Stem%20cell%20therapy%20discussion%20paper.pdf>.
- O'Neill 1992 – John O'Neill (1992). *The Varieties of Intrinsic Value*. „The Monist” 75 (2): 119–137.
- Oderberg 1997 – David S. Oderberg (1997). *Modal Properties, Moral Status, and Identity*. „Philosophy and Public Affairs” 26 (3): 259–298.
- Oderberg 2008 – David S. Oderberg (2008). *The Metaphysical Status of the Embryo: Some Arguments Revisited*. „Journal of Applied Philosophy” 25 (4): 263–276.
- Olson 1997 – Eric T. Olson (1997). *Was I Ever a Fetus?* „Philosophy and Phenomenological Research” 57 (1): 95–110.
- Olson 1999 – Eric T. Olson (1999). *Reply to Lynne Rudder Baker*. „Philosophy and Phenomenological Research” 59 (1): 161–166.
- Ord 2008 – Toby Ord (2008). *The Scourge: Moral Implications of Natural Embryo Loss*. „American Journal of Bioethics” 8 (7): 12–19.
- Outka 2002 – Gene H. Outka (2002). *The Ethics of Human Stem Cell Research*. „Kennedy Institute of Ethics Journal” 12 (2): 175–213.
- Parfit 1984 – Derek Parfit (1984). *Reasons and Persons*. Oxford: Clarendon Press.
- PCBE 2002 – President's Council on Bioethics (Rada do spraw Bioetyki przy Prezydencie Stanów Zjednoczonych) (2002). *Human Cloning and Human Dignity: An Ethical Inquiry*. Washington, DC: U.S. Government Printing: 175. „Issues in Law and Medicine [Issues Law Med]”, 2002 Fall, Vol. 18 (2). Dokument dostępny na stronie: <http://bioethics.georgetown.edu/pcbe/reports/cloningreport/>.
- PCBE 2005 – US President's Council on Bioethics (2005). *WHITE PAPER: Alternative Sources of Pluripotent Stem Cells*. Dokument dostępny na stronie: http://bioethics.georgetown.edu/pcbe/reports/white_paper/.
- Pence 1998 – Gregory E. Pence (ed.) (1998). *Classic Works in Medical Ethics: Core Philosophical Readings*. Boston: McGraw-Hill.
- Persson 1999 – Ingmar Persson (1999). *Harming the Non-Conscious*. „Bioethics” 13 (3–4): 294–305.
- Persson 2003 – Ingmar Persson (2003). *Two Claims about Potential Human Beings*. „Bioethics” 17: 503–516.
- Persson 2009 – Ingmar Persson (2009). *The Origination of a Human Being: A Reply to Oderberg*. „Journal of Applied Philosophy” 26 (4): 371–378.
- Peters 2001 – Ted Peters (2001). *The Stem Cell Controversy*. „Dialog: A Journal of Theology” 40.4.
- Pluhar 1977 – Werner S. Pluhar (1977). *Abortion and Simple Consciousness*. „The Journal of Philosophy” 74 (3): 159–172.
- Quinn 1984 – Warren Quinn (1984). *Abortion, Identity and Loss*. „Philosophy and Public Affairs” 13: 24–54.

Indeks nazwisk

- Agar Nicholas 249
Anderson Elizabeth 34–36
Annas George J. 225, 227, 258
Arystoteles 163
- Baker Lynne Rudder 121, 123–125
Baylis Françoise 275, 276
Beauchamp Tom 96
Benn Stanley I. 96
Bentham Jeremy 19, 20, 53
Bernstein Mark 41
Boecjusz (Anicius Manlius Severinus Boëthius) 91, 93
Bradley Ben 35
Broad Charlie Dunbar 28
Brock Dan W. 224, 250–252, 255, 264
Brody Baruch A. 112
Brogaard Berit 131–133, 136, 140
Brown Mark T. 74, 140–142, 148, 149, 294–296
Brugger E. Christian 226, 228
Buckle Stephen 151, 153
Burgess John A. 161
Burtchaell James 232, 239, 240
Bush George W. 162
Byrnes W. Malcolm 294–296
- Callahan Daniel 255
Camosy Charles C. 160, 200
Caplan Arthur 258
Cefalo Robert C. 239
Childress James F. 238
Churchill Larry R. 158
- Covey Edward 156, 165–167
Curzer Howard 245, 250, 251
- Damschen Gregor 132, 139
Dawson Karen 147, 148, 150, 152, 155
Deckers Jan 81, 182
DeGrazia David 121, 122, 137, 188, 274
Devolder Katrien 150, 153, 234, 235, 243, 244, 253, 261, 263–265, 296
Doroszewski Witold 90
Dworkin Ronald 44–49, 66, 69, 198, 254
- Elias Sherman E. 258
Elliott Kevin 130
Engelhardt H. Tristram, Jr. 239
Epikur 184
- Feinberg Joel 94, 96, 97, 101–103, 106–109, 111, 112, 211
Frankfurt Harry 93
- Galewicz Włodzimierz 50, 231
Gentzler Jyl 22
George Robert P. 109, 149, 222, 226
Gillam Lynn 236–239
Gillespie Norman C. 210, 211
Glover Jonathan 152, 153
Gómez-Lobo Alfonso 138, 141, 150, 157–159, 162, 164, 169, 222, 226
Green Ronald M. 96, 104, 118, 249, 252, 259, 261
Gruen Lori 258, 259

- Hansen John-Erik S. 270
 Hare Richard M. 94, 176, 212
 Harman Elizabeth 87, 104, 139, 252
 Harris John 96, 133, 150, 153, 165, 242–244, 253
 Hart H.L.A. (Herbert Lionel Adolphus) 53–57, 69, 70
 Hobbes Tomasz 27
 Hochedlinger Konrad 293
 Hurlbut William 286–288
 Hursthouse Rosalind 194, 195
 Hyun Insoo 270–272, 283, 284, 287, 293, 294
- Jacquette Dale 86
 Jaenisch Rudolf 293
 Jung Kyu Won 270–272
- Kamm Frances M. 48, 49
 Kant Immanuel 29, 35
 Karpowicz Phillip 276
 Kass Leon R. 197, 199, 254–256, 275, 287
 Knapp Christopher 39
 Kobayashi Nao 291, 292
 Koch-Hershenov Rose 137
 Kramer Matthew H. 56
- Landry Donald W. 281, 282
 Lanza Robert 283
 Lee Patrick 109, 149, 159
 Li Hon-Lam 40
 Liao S. Matthew 134, 227, 228, 282–284, 288
 Lizza John 163, 167
 Locke John 91–94, 101, 120, 126
 Lockwood Michael 125–127, 150, 151
 Lowe Christopher R. 221
- Machinek Marian 101
 Macklin Ruth 214, 262, 263
 Mahowald Mary 164
 Manninen Bertha 256
 Marquis Don 186
 McCloskey Henry John 18, 96
 McGinn Colin 86, 88
 McHugh Paul R. 270, 271
- McMahan Jeff 103, 125, 127, 151, 160, 184–188, 196, 198, 199
 Melton Douglas A. 287, 288
 Meyer Michael 104, 111
 Michał Anioł 152
 Moore George Edward 27, 28, 35
 Morowitz Harold 214
 Munthe Christian M. 140
 Murphy Timothy 221, 222
- Nagel Thomas 68, 71, 184, 185
 Nelson Lawrence 104, 111
 Nolan Kathleen 232
 Noonan John T., Jr. 147, 148
 Nozick Robert 67, 68
- O'Neill John 23, 30, 31
 Oderberg David S. 130, 133, 134, 137, 139
 Olson Eric T. 120–124, 127, 129
 Ord Toby 225, 226
 Outka Gene H. 248, 249
- Parfit Derek 187, 188
 Persson Ingmar 133, 134, 180, 181
 Peters Ted 248
 Pinkus Rosa Lynn B. 158
 Platon 21, 22
 Pluhar Werner S. 83, 87, 88, 148, 212
- Quinn Warren 142
- Rachels James 103
 Ramsey Paul 249
 Rawls John 96
 Raz Joseph 58–64, 205, 207, 208
 Robert Jason 275, 276
 Roberts C.J. 221
 Robertson John A. 191, 233–237, 239, 240, 253
- Sagan Agata 165, 253
 Sapontzis Steve F. 91

- Savulescu Julian 246, 247, 279
 Simmonds Nigel 64, 72, 73, 207
 Singer Peter 42, 83, 85, 147, 148, 150, 152,
 155, 165, 176, 177, 180, 253
 Smith Barry 131–133, 136, 140
 Smith Michael 28
 Sokrates 21
 Steinbock Bonnie 76, 80, 82, 83, 85, 140, 179,
 191, 198–200, 236, 239
 Steinbrook Robert 258
 Stone Jim 164, 182, 183
 Streiffer Robert 274, 276, 277
 Strong Carson 87, 141, 153, 195, 234, 237, 239
 Sturgeon Nicholas L. 35
- Ślipko Tadeusz 142
- Tauer Carol 164, 252
 Taylor Paul 21, 41
 Thomson Judith 66, 206
 Tintoretto Jacopo 47
 Tollefsen Christopher 137
 Tomasz z Akwinu (Akwinata) 17–19, 91–93
- Tooley Michael 56–58, 82, 83, 96–99, 203, 213
 Trefil James 214
- VanDeVeer Donald 37
 von Wright George Henrik 16
- Wade Francis C. 149
 Waldron Jeremy 60–62, 64, 70
 Walker Rebecca L. 112
 Walters LeRoy 237
 Warren Mary Anne 13, 82–85, 96, 97, 99, 103,
 104, 110, 111, 213, 214
 Wasserstrom Richard 193, 194
 Watt Julia 291, 292
 Wikler Daniel 118
 Williams Bernard 126
 Witwicki Władysław 21
 Wreen Michael 96, 106
- Yamanaka Shinya 290, 293
- Zucker Howard A. 281, 282

REDAKTOR

Mirosław Ruszkiewicz

KOREKTA

Katarzyna Onderka

SKŁAD I ŁAMANIE

Wojciech Wojewoda

Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego
Redakcja: ul. Michałowskiego 9/2, 31-126 Kraków
tel. 12-631-18-81, tel./fax 12-631-18-83

Czy wolno przeprowadzać eksperymenty na ludzkich zarodkach? Czy dopuszczalne jest pozyskiwanie komórek macierzystych z embrionów niewykorzystanych do wspomaganej prokreacji? Czy źródłem tych cennych komórek mogą być ludzkie zarodki wytwarzane specjalnie w celach badawczych? Te i tym podobne pytania, przyciągające uwagę nie tylko specjalistów, omawia się w ostatniej części tej książki.

Właściwy sposób traktowania pewnych istot zależy od przyznawanego im statusu moralnego. Czy ludzkie zarodki są istotami mającymi swoje dobro, o które należy się troszczyć? Czy posiadają one wewnętrzną wartość? Czy jest sens przypisywać im prawa moralne? Te zagadnienia są rozważane w przedostatniej części, której przedmiotem jest moralny status ludzkiego zarodka. W trzech wcześniejszych rozpatruje się jeszcze bardziej podstawowe kwestie, których nie sposób ominąć, zastanawiając się nad moralnym statusem ludzkich zarodków: co składa się na status moralny pewnego rodzaju bytów, jakie są kryteria statusu moralnego, a także jaki ontyczny status posiadają ludzkie embriony?

WYDAWNICTWO

UNIwersytetu
JAGIELLOŃSKIEGO

www.wuj.pl

ISBN 978-83-233-3442-2

9 7 8 8 3 2 3 3 3 4 4 2 2